

RIZSÁNYI ATTILA

Fénnyel megtelve

Maurits Ferenc: *Berlini versek*. Forum, Újvidék, 2020

Már az alcím egyértelművé teszi, hogy Maurits Ferenc legújabb kötete ezer szállal kötődik a 2015-ben megjelent *Bukott angyal ablaka* címűhöz: nevezhetnénk akár második résznek is, ám inkább úgy határozható meg, mint: újabb *Fényversek utazásairól*. Ezek az utazások pedig, önmaguk (képzőművészeti) élményszerző minőségén túl, ellendülést jelentenek: a *Bukott angyal ablakában* főként a sötét telepi gyermekkortól, a *Berlini versekben* pedig az időskori egyedülmaradástól és a környezet egy másfajta, a gyermekkoritól eltérő letargijától. Éles kontrasztot rajzolnak fel a versek e két ellenpólus között, noha csak az egyiket látjuk igazán: a figyelem végig arra irányul, ami újszerű, ami impresszív, ami távoli, ami megragadja a költői én figyelmét: ami fényes.

A szerző az előző kötetével egy új ciklust nyitott meg művészetében, és bár az emlékek, meghatározó élmények rövidversekbe tömörítése megmaradt költői eszközként, az eggyel korábbi és a mostani kötetben is megmarad. Maurits korábban is lépett már túl a Telep és akár az ország határain, lásd például a *Balkáni mappában* (Corvina–Forum, 1997): „ma egész nap / egy holttestet / tologattam magamban / egy összeszorult holttestet / talicskában / zöld ponyvával lefödve / párizs kellős közepén / a champs-élyséés-n”. Ennek a nyomott hangulatnak, a rémképeknek, a belső sivárságnak már kevésbé van itt nyoma, de a *Berlini versek* sem mentes teljesen a depresszív hangulattól, ez azonban inkább a hazatéréshez kötődik, az otthonlét problémaköreivel függ össze. A kötetbe sorolt legelső vers azonnal a visszatekintés, az összegzés perspektívájából, az utazások lezárását követő pozícióból szólal meg ezen a hangon:

„nehéz / hazajönni // a szeretett // de / elszegényedett / agyonvert / pannóniába”: A kiindulópont, a bázis, amelytől eltávolodást jelentenek az utazások, letargikus képét követően a távollét első állomásának *forró vibrálása* fogadja az olvasót, a második szöveg pedig a magával hurcolt hiányérzet mementója: Maurits Ferenc a kötet egészét Bányai Jánosnak ajánlja, a sorrendben második szövegben pedig a hiány névsorolvasása következik, elhunyt barátok nevei, akiknek eltűnése határozza meg az otthonlétet („akik / nélkül / kell / élnem”). Számukra gyűjt rubinvörös méceszt a lírai én, amely az emlékezés konvencionális gesztusa helyett, lévén *fényversekről* van szó, többletjelentéseket generáló mozzanattá nő. Mauritsi költői eszköz ez: hétköznapi, bizonyos esetekben akár profánnak mondható utazásmozzanatok egész sorát emeli be költészetébe: „digitális / jelzővel / ellátva / a / wc-kagyló / fedele // ha / ráültem / jelezte”. Akár ezzel szemben is meghatározhatók a felfelé törekvés, tekintés mozzanatai, mint amilyen a marseille-i régi kikötőben tett látogatásra visszamutatató versben feltűnő, magas oszlopra helyezett tükör („szikrázik / tőle / a tenger”), vagy a város legmagasabb pontjának élménye („fejfel / beleszúrsz // a / kék / azúrba // az / égbe”).

A kötet három ciklusból áll össze – a második lépett elő kötetcímadóvá –, mindhárom helyszínéhez köti az élményanyagot feltáró és rögzítő verseket, amelyek azonban a könyv egészét tekintve formailag, stílusukat, megszólalásmódjukat tekintve is egységet mutatnak, végigvonul rajtuk a szavankénti tagoltság zakatolása, a sorban magukra maradó szavak, az ezekből épülő egykomponenses versszakok tömörsége, letisztultsága. A *mediterrán fény* szövegeit követő berlini ciklusban pillanatokra felsejlik a gyermekkor képe („intenzív / rózsaszín // mint / ómama / hajdani / térdig / érő / téli / bugyija”), ahogy az elhunyt barátok és alkotótársak hiánya is („a / berlini / szépművészeti / múzeumban // bányaira / gondoltam”), és a rikító vagy intenzív színek mellett megjelenik a fekete is, még ha ez is a fényesség jelenlétével párosul: „marlene / dietrich // feketén / csillogó / fényképe / alatt”. A műalkotásokkal és műemlékekkel való találkozások talán legmegrendítőbb élményei is ide sorolhatóak, és ennek lenyomatai a kötet szerves részét képező képzőművészeti alkotásokon is jól végigkövethetők, megfigyelhetőek. A könyvégetések élményét fel-

idéző tér („több / ezer / könyvet / megölni”) után a Brandenburgi kapu látványa egészen radikális élményanyaggal tölti fel a szemlélődő költő szövegét: „pokolbejárat / és / pokolkijárat // két / város // két / világ // között”. Hasonló mélységű lenyomatot hagy a cikluson a zsidó múzeum élménye („agyoncsapott / a / förtelmes / történelem”) vagy a berlini fal másfél kilométerének látványa; az ezen látott történelmi politikuscsók mintha versen keresztül kapna mauritsi képkorrekciót, rikító színnel: „ajkuk / cinóbervörösen / összeér // európa / kellős / közepén”.

A párizsi élménysor a teljes feltárulás jegyében indul: „léon / foucault / ingája / a / panthéonban // kettészelt // megnyíltam / párizs / előtt”, és a történelem sem vetül árnyékként a ciklusra. A képzőművészeti anyagban is feltűnő Ady Endre vershelyszínének felfedezését egy személyeséget tükröző kiszólás vezeti be, egyben feloldva a szemlélődő magányosságát: „szent / mihály / útján / megállva // mondom / mirjanának // itt / találkozott / ady / endre / az / ősszel” – Mirjana alakja pedig a *Bukott angyal ablakában* is feltűnt egy pillanatra. Párizsban, ha Maurits szemüvegén keresztül nézzük, tündéri fény sugárzik, színes akt rejtőzik a műterempadló alatt, talált portréről citromsárga tumor ragyog. És pozitív felhanggal idéződik fel a hatvanas évek kamaszkora, amelyből Picasso műveinek reprodukciójának emléke vetül rá az eredetiben látott művekre („vibrálva / lüktetnek / szinte / égve / élnek”), ezzel mintegy felrajzolva vagy sejtetve egy alkotói pálya háttérvonalát is. A berlinitől elkülönböző hangulat lengi be ezeket a tereket és élménygócokat, még a Notre Dame is eredeti pompájában, monumentalitásból eredő erővel tűnik fel: „körülhajóztam / minden / oldalról / jól / megnéztem // élvezve // a párizsi / tündéri / fényben”.

Maurits Ferenc az utazási élményábrázolással új ciklust nyitott az életművében, amely azonban szervesen kapcsolódik az eddigi műveihez – ennek második könyve a *Berlini versek*. Ahogy a *Bukott angyal ablaka*, a mostani fényverskötet is többszörösen vizuális kötődésű: az utazások a képzőművészet köré rendeződnek, így a szubjektív versek középpontjában is túlnyomórészt ilyen alkotások (és ezek alkotói) állnak, sőt: felvonulnak a kötetben. A mauritsi rövidversek pedig mauritsi képvilággal egészülnek ki, rajzok mellett utazási relikviák és az élményeket idéző képek

korrekciói kerültek be a kötetbe, mindez azonban, és ehhez a versek tömörsége is hozzájárul vizuálisan, nem csupán kiegészítő tartalom. Fényverseket jelez az alcím, ám az olvasó számára az ezekhez szervesen kapcsolódó képzőművészeti anyag teszi komplexszé és teljessé a kötetet.